

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Verkställer kommunerna beslut och domar om insatser för äldre och funktionshindrade?

En undersökning av icke verkställda beslut och domar samt avslag trots bedömt behov

■ Verkställer kommunerna beslut och domar om insatser för äldre och funktionshindrade?

En undersökning av icke verkställda beslut och domar samt avslag trots bedömt behov

Meddelandenummer	2005:40
Referens	Camilla Seidl, Sociala avdelningen, Augusti 2005
Kontaktperson	Camilla Seidl, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036-395119, e-post camilla.seidl@f.lst.se
Beställningsadress	Länsstyrelsen i Jönköpings län, Sociala avdelningen, 551 86 Jönköping Telefon 036-39 50 00 (vx)
Webbplats	www.f.lst.se
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—05/40--SE
Upplaga	100 ex.
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på Svanenmärkt papper och omslaget består av PET-plast, kartong, bomullsväv och miljömärkt lim. Vid återvinning tas omslaget bort och sorteras som brännbart avfall, rapportsidorna sorte- ras som papper

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2005

Förord

Rättssäkerheten för äldre och för personer med funktionshinder inom socialtjänsten har under de senaste åren fått ökad uppmärksamhet, bland annat på grund av att beviljade insatser och avkunnade domar enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) inte alltid verkställs inom rimlig tid.

Regeringen har gett uppdrag till Socialstyrelsen att tillsammans med länsstyrelserna kartlägga antalet ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt behov för år 2004.

Resultatet av kartläggningen redovisas i denna rapport

Iris Dovrén Råsbrant
Socialdirektör

Camilla Seidl
Socialkonsulent

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	5
Inledning och bakgrund	6
Ej verkställda beslut	7
Ej verkställda domar	7
Avslag trots bedömt behov.....	7
Syfte	8
Metod och genomförande	9
Resultat.....	10
Ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt behov...	10
Ej verkställda beslut	10
<i>Ej verkställda beslut enligt SoL</i>	11
<i>Ej verkställda beslut enligt LSS</i>	12
Ej verkställda domar.....	13
Avslagsbeslut trots bedömt behov.....	13
<i>Avslagsbeslut, enligt SoL, trots bedömt behov</i>	13
<i>Avslagsbeslut, enligt LSS, trots bedömt behov</i>	14
Tillgång på bostäder för äldre och funktionshindrade.....	14
<i>Särskilt boende för äldre</i>	14
<i>Bostäder med särskild service för funktionshindrade</i>	15
<i>Seniorbostäder</i>	15
Länsstyrelsens kommentarer	16
Förekomst av ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt	16
<i>Ej verkställda beslut</i>	16
<i>Avslagsbeslut trots bedömt behov</i>	16
<i>Åtgärdsförslag för att minska antalet ej verkställda beslut</i>	17
Kommunernas planering av insatser för äldre och funktionshindrade	17
Länsstyrelsens sammanfattande kommentarer.....	19
Litteratur.....	20

Sammanfattning

Rättssäkerheten för äldre och för personer med funktionshinder inom socialtjänsten har under de senaste åren fått ökad uppmärksamhet, bland annat på grund av att beviljade insatser och avkunnade domar enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) inte alltid verkställs inom rimlig tid.

Länsstyrelsen har på regeringens uppdrag undersökt om kommunerna verkställer sina egna beslut om insatser för äldre och funktionshindrade. Får de den hjälp de blivit utlovade?

När socialnämnden nekar en äldre eller funktionshindrad person en insats kan beslutet överklagas till förvaltningsdomstol. Länsstyrelsen har undersökt om de som fått rätt i domstol sedan har fått den hjälp de har rätt till. Har kommunen verkställt domen?

Slutligen har vi undersökt om kommunerna nekar äldre och funktionshindrade hjälp, trots att socialnämndens handläggare har bedömt att det finns behov av insatsen. Ger man avslag trots att man bedömt att behov finns?

Länsstyrelsen har dessutom, utanför regeringsuppdraget, gjort en sammanställning av vissa av de svar rörande tillgången på bostäder för äldre och funktionshindrade som kommunerna lämnat på Boverkets bostadsmarknadsenkät 2004.

Undersökningen genomfördes i enkätform och avsåg förhållandena den 31 december 2004. Samtliga ansvariga nämnder i länets kommuner har besvarat enkäten.

Undersökningen visar att länets kommuner hade verkställt samtliga domar.

Länsstyrelsen har konstaterat att antalet ej verkställda beslut samt antalet avslagsbeslut trots bedömt behov enligt SoL har ökat något sedan föregående kartläggning.

Det fanns i länet vid senaste årsskiftet 44 personer, 24 män och 20 kvinnor, som väntat längre än tre månader på en insats de blivit lovade. Under 2004 fick 216 personer avslag på sin ansökan trots att handläggaren hade bedömt att det fanns ett behov. Det senare gällde i de flesta fall en permanent plats i ett särskilt boende.

Tre kommuner redovisade inte några ej verkställda beslut, ej verkställda domar eller avslagsbeslut trots bedömt behov.

Av länets 13 kommuner har 11 kommuner i nuläget täckt behovet av särskilt boende för äldre och att samtliga kommuner beräknas ha gjort det om inom två år. Sex kommuner har i nuläget täckt behovet av bostäder med särskild service för funktionshindrade och av resterande kommuner kommer två inte att ha full behovstäckning inom två år.

Inledning och bakgrund

Rättssäkerheten för äldre och för personer med funktionshinder inom socialtjänsten har under de senaste åren fått ökad uppmärksamhet, bland annat på grund av att beviljade insatser och avkunnade domar enligt SoL och LSS inte alltid verkställs inom rimlig tid. Socialstyrelsen och länsstyrelserna har tillsammans vid tre tidigare tillfällen (årsskiftena mellan 2000 och 2003) kartlagt och analyserat detta på uppdrag av regeringen.

Regeringen har gett uppdrag till Socialstyrelsen att tillsammans med länsstyrelserna kartlägga antalet ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt behov för år 2004.

Uppdraget avser:

- personer 65 år och äldre enligt 4 kap. 1 § SoL
- personer med funktionshinder enligt 9 § LSS i alla åldrar samt
- personer med funktionshinder under 65 år enligt 4 kap. 1 § SoL.

De lagrum som här är aktuella är 4 kap. 1 § socialtjänstlagen och 9 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd bl.a. för sin livsföring i övrigt. Med livsföring i övrigt avses enligt prop. 2000/01:80 (Ny socialtjänstlag m.m.) t.ex. hemtjänst och särskilt boende för äldre samt bostad med särskild service för funktionshindrade. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Av 9 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) framgår vilka insatserna för särskilt stöd och särskild service är. Enligt 7 § LSS skall den enskilde genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Vidare skall insatserna vara varaktiga, samordnade, anpassade till individuella behov, lättillgängliga samt stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv.

I 16 kap. 6 a-6 d §§ SoL och 28 a-28 d §§ LSS finns numera bestämmelser om särskild avgift. Bestämmelserna innebär att om en kommun underlåter att utan oskäligt dröjsmål tillhandahålla bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller insats enligt 9 § LSS som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska kommunen åläggas att betala en särskild avgift.

I 13 kap. 2 § SoL anges att Länsstyrelsen har tillsyn över den socialtjänst som kommunerna inom länet svarar för. Bland annat skall Länsstyrelsen verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida behov av bistånd i form av hemtjänst samt sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket SoL samt även i övrigt se till att socialnämnden fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Länsstyrelsens har även enligt 26 § LSS tillsyn över de verksamheter som inom länet bedrivs med stöd av LSS.

Ej verkställda beslut

Ett beslut om insats enligt SoL och LSS skall verkställas omedelbart (16 kap. 3 § SoL och 27 § LSS).

Av rent praktiska skäl måste en viss fördröjning, d.v.s. rimlig tid för verkställighet accepteras, inte bara beroende på kommunens beredskap utan även på den enskildes situation vid tidpunkten för när insatsen erbjuds.

JO har i beslut den 6 september 2000 (dnr 2577-2000) uttalat i ärende rörande verkställighet av positiva myndighetsbeslut avseende bistånd i form av särskilt boende att tre månader borde gälla som gräns för rimlig tid. JO hänvisade till Socialstyrelsens upphävda allmänna råd (SOSFS 1996:2 (S)) "Ändring i allmänna råd om handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" 1994:3. Där anges att *vad som kan anses vara rimlig tid får bedömas i varje enskilt fall men bör ej överstiga tre månader.*

Ej verkställda domar

Socialnämndens beslut om bistånd enligt 4 kap.1 § SoL och insatser enligt 9 § LSS får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. En dom i förvaltningsdomstol skall verkställas omedelbart (16 kap. 3 § SoL och 27 § LSS). En länsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut skall verkställas först sedan det vunnit laga kraft.

Om en kommun inte fullgjort vad som ålagts kommunen i en lagakraftvunnen dom om rätt till bistånd enligt 4 kap.1 § SoL eller insatser enligt 9 § LSS kan kommunen enligt 16 kap. 6 a-d §§ SoL och 28 a-d §§ LSS åläggas en särskild avgift.

Det ankommer på Länsstyrelsen att bevaka att kommunen verkställer för den enskilde gynnande domar. Om en kommun inte verkställer en dom inom rimlig tid ska Länsstyrelsen ansöka hos Länsrätten att rätten prövar frågan om särskild avgift.

Avslag trots bedömt behov

Justitieombudsmannen

JO uttalar i ovan nämnda beslut (dnr 2577-2000) att det är uppenbart att en kommun inte får underlåta att verkställa sina egna beslut, men att det givetvis uppstår problem när ett beslut om en insats inte kan verkställas på grund av resursbrist, t.ex. platsbrist i särskilt boende.

JO understryker vikten av ”att nämnden, när den enskilde har rätt till en viss insats, klarlägger om insatsen kan tillhandahållas inom rimlig tid. Om det kan förväntas bli svårt att verkställa ett beslut om bistånd ligger det, inte minst från rättssäkerhetssynpunkt, nära till hands anse att ansökan bör avslås. Därigenom bereds den enskilde möjlighet att överklaga beslutet till domstol”.

Regeringsrätten

Regeringsrätten har slagit fast att resursbrist inte kan utgöra ett godtagbart skäl för avslag på en ansökan om insats (RÅ 1988 ref. 40).

Utredningen om verkställighet av vissa gynnande kommunala beslut

Enligt utredningen om verkställighet av vissa gynnande kommunala beslut *Beviljats men inte fått* (SOU 2004:118) är det inte förenligt med gällande lagstiftning att avslå ansökningar om bistånd enligt socialtjänstlagen eller insatser enligt LSS genom att åberopa att ett gynnande beslut inte bedöms kunna verkställas inom rimlig tid, när samtliga förutsättningar för att meddela ett bifallsbeslut föreligger. Utredningen har bl.a. kunnat konstatera att flertalet av de kommuner som avslår ansökningar trots bedömt behov fortsätter att arbeta med ärendet även efter det att en ansökan formellt avslagits, vilket är positivt ur den enskildes perspektiv. Tillvägagångssättet kan dock ifrågasättas ur förvaltningsrättslig synpunkt, eftersom ett avslagsbeslut utgör slutpunkten i handläggningen av ett ärende.

Utredningen vill peka på en olycklig konsekvens som idag kan uppstå när beslut om insatser avslås trots bedömt behov. Då någon överklagar avslagsbeslutet och får en gynnande dom verkställs denna i syfte att myndigheten skall undgå sanktionsavgift för domstolstrots. Man åsidosätter då den egna principen om att den som vid varje given tidpunkt har störst behov av det aktuella biståndet eller den aktuella insatsen är den som skall få sitt beslut verkställt först.

Syfte

Syftet med denna undersökning är att kartlägga antalet ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt behov för år 2004 inom kommunens äldreomsorg samt insatser för personer med funktionshinder. Undersökningen ska även utgöra ett underlag för Länsstyrelsens arbete med att verka för att kommunerna planerar för att tillgodose framtida behov av bistånd.

Metod och genomförande

Länsstyrelsen har genomfört en undersökning av icke verkställda beslut och domar samt avslag trots bedömt behov i länets 13 kommuner. Undersökningen omfattade både äldre- och handikappomsorgen och genomfördes i enkätform. Undersökningen avser förhållandena den 31 december 2004 rörande ej verkställda beslut och domar. Då det gäller avslagsbesluten avses hela 2004.

Samtliga ansvariga nämnder i länets kommuner har besvarat enkäten.

Undersökningen omfattar fyra enkäter:

Enkät 1 Förekomst av ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt behov (bilaga 1)

Enkät 2 Ej verkställda beslut den 31 december 2004 (bilaga 2)

Enkät 3 Ej verkställd dom den 31 december 2004 (bilaga 3)

Enkät 4 Avslagsbeslut trots bedömt behov under år 2004 (bilaga 4)

Resultatet av undersökningen presenteras nedan.

Resultatredovisningen inleds med en sammanställning av svaren från enkät 1. Därefter redovisas svaren från enkäterna 2 - 4. Redovisningen inom varje rubrikområde görs uppdelad på kön.

Länsstyrelsen har dessutom gjort en sammanställning av vissa av de svar rörande tillgången på bostäder för äldre och funktionshindrade som kommunerna lämnat på Boverkets bostadsmarknadsenkät 2004 (bilaga 5).

Resultat

Ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt behov

Tabell 1. Antalet ej verkställda beslut och domar den 31 december 2004 samt avslag trots bedömt behov enligt SoL och LSS under 2004

Kommun	Ej verkställda beslut	Ej verkställda domar	Avslag trots bedömt behov
Aneby	0	0	0
Eksjö	0	0	0
Gislaved	0	0	39
Gnosjö	3	0	0
Habo	2	0	0
Jönköping	43	0	165
Mullsjö	15	0	0
Nässjö	1	0	0
Sävsjö	2	0	0
Tranås	1	0	12
Vaggeryd	0	0	0
Vetlanda	26	0	0
Värnamo	6	0	0
Summa	99	0	216

Tabell 1 visar en sammanställning över antalet ej verkställda beslut och domar samt avslag trots bedömt behov år 2004 inom kommunernas äldreomsorg samt rörande insatser för personer med funktionshinder.

Ej verkställda beslut

Tabell 2. Väntetid på verkställighet av beslut enligt SoL och LSS

Väntetid	Lagrum		Summa
	SoL	LSS	
0-3 månader	33	22	55
3 månader eller mer	25	19	44
Summa	58	41	99

Totalt fanns det 99 ej verkställda beslut den 31 december 2004. Tabellen visar att 44 personer hade väntat mer än tre månader. Av dessa var 25 beslut fattade enligt SoL och 19 enligt LSS.

Ej verkställda beslut enligt SoL

Tabell 3. Ej verkställda beslut enligt SoL fördelade på kommun, kön och biståndsform

Kommun	Permanent boende i särskild boendeform/bostad med särskild service		Korttidsboende		Hjälp i hemmet		Dagverksamhet		Annat	
	Män (M)	Kvinnor (K)	M	K	M	K	M	K	M	K
Gnosjö	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Habo	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Jönköping	2	7	-	-	-	-	-	2	3	4
Mullsjö	3	3	-	-	-	-	-	-	2	2
Nässjö	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vetlanda	11	14	-	-	-	1	-	-	-	-
Summa	17	26	-	-	-	1	-	2	6	6

Av tabell 3 framgår att det fanns totalt 58 ej verkställda beslut enligt SoL. De beslut som redovisas under "Annat" rör kontaktperson (6) och boendestöd (6.)

Tabell 4. Ej verkställda beslut enligt SoL som är äldre än tre månader

Kommun	Permanent boende i särskild boendeform/bostad med särskild service		Korttidsboende		Hjälp i hemmet		Dagverksamhet		Annat	
	Män (M)	Kvinnor (K)	M	K	M	K	M	K	M	K
Jönköping	2	2	-	-	-	-	-	-	1	4
Mullsjö	2	3	-	-	-	-	-	-	2	-
Nässjö	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vetlanda	3	4	-	-	-	1	-	-	-	-
Summa	7	9	-	-	-	1	-	-	4	4

Av tabell 4 framgår fördelningen av de 25 ej verkställda besluten enligt SoL som är äldre än tre månader. Besluten om annat bistånd rör insatsen boendestöd (4) och kontaktperson (4).

Vid årsskiftet 2003/2004 redovisades 16 ej verkställda beslut enligt SoL som var äldre än tre månader. Det har således skett en ökning med nio beslut mellan de båda mätillfällena.

Ej verkställda beslut enligt LSS

Tabell 5. Ej verkställda beslut enligt LSS fördela på kommun, kön och insats

Kommun	Personlig assistent		Ledsagar-service		Kontakt-person		Korttids-vistelse utanför hemmet		Bostad med särskild service, vuxna		Daglig verksamhet	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Gnosjö	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Jönköping	-	-	3	1	2	2	-	2	6	8	1	-
Mullsjö	-	-	-	-	2	1	2	-	-	-	-	-
Sävsjö	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Tranås	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Värnamo	-	-	1	-	3	1	-	-	-	-	1	-
Summa	-	-	5	1	7	5	2	3	8	8	2	-

Av tabell 5 framgår att det finns totalt 41 ej verkställda beslut enligt LSS.

Tabell 6. Ej verkställda beslut enligt LSS som är äldre än tre månader

Kommun	Personlig assistent		Ledsagar-service		Kontakt-person		Korttids-vistelse utanför hemmet		Bostad med särskild service, vuxna		Daglig verksamhet	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Gnosjö	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Jönköping	-	-	-	1	1	-	-	-	2	3	-	-
Mullsjö	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Sävsjö	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Tranås	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Värnamo	-	-	1	-	3	1	-	-	-	-	1	-
Summa	-	-	1	1	5	1	2	1	4	3	1	-

Av tabell 6 framgår fördelningen av de 19 ej verkställda besluten enligt LSS som är äldre än tre månader.

Vid årsskiftet 2003/2004 redovisades 21 ej verkställda beslut enligt LSS som var äldre än tre månader.

Ej verkställda domar

Under 2004 uppgick antalet för den enskilde gynnande domar till 12, sex enligt SoL och sex enligt LSS. Den 31 december 2004 var alla domar avseende beslut om bistånd/insatser helt verkställda. Föregående årsskifte (31 december 2003) fanns heller inga ej verkställda domar.

När en gynnande dom inkommer till Länsstyrelsen tillskrivs aktuell nämnd med begäran om en redovisning av när och hur domen verkställts. Samtliga kommuner har verkställt sina domar inom rimlig tid och det har därför inte varit aktuellt att hos Länsrätten ansöka om att någon kommun ska betala särskild avgift.

Avslagsbeslut trots bedömt behov

Under år 2004 var det 216 personer som, trots bedömt behov, fick avslag på ansökan om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller 9 § LSS (se tabell 1). Antalet avslag varierade mycket mellan kommunerna, endast tre kommuner redovisar avslagsbeslut trots bedömt behov.

Tabell 7. Avslagsbeslut trots bedömt behov uppdelat enligt SoL och LSS

Kommun	Lagrum		Summa
	SoL	LSS	
Gislaved	39	0	39
Jönköping	165	0	165
Tranås	12	0	12
Summa	216	0	216

Som framgår av *tabell 7* gällde samtliga avslagsbeslut bistånd enligt SoL. Totalt hade 216 personer fått avslag på biståndsansökan enligt SoL trots bedömt behov.

Avslagsbeslut, enligt SoL, trots bedömt behov

Tabell 8. Avslagsbeslut enligt SoL fördelat på kommun, kön och biståndsform

Kommun	Permanent boende i särskild boendeform/ bostad med särskild service		Korttidsboende		Hjälp i hemmet		Dagverksamhet		Annat	
	Män (M)	Kvinnor (K)	M	K	M	K	M	K	M	K
Gislaved	12	27	-	-	-	-	-	-	-	-
Jönköping	47	108	-	-	-	-	4	5	-	1
Tranås	3	5	1	-	-	2	-	1	-	-
Summa	62	140	1	-	-	2	4	6	-	1

Av *tabell 8* framgår fördelningen av de 216 avslagsbesluten enligt SoL. Avslagen avser till övervägande del ansökan om permanent boende i särskild boendeform/bostad med särskild service.

Under 2003 hade 134 personer fått avslag på biståndsansökan trots bedömt behov. Även dessa avsåg till övervägande del ansökan om permanent boende i särskild boendeform/bostad med särskild service. Det har således skett en markant ökning mellan 2003 och 2004 av personer som trots bedömt biståndsbehov inte fått detta tillgodosett.

Länsstyrelsens erfarenhet är att en stor andel av de personer som får avslagsbeslut trots att de har behov av biståndet efter en relativt kort tid får det begärda biståndet. Några uppgifter om detta har inte efterfrågats i undersökningen och kan därför inte redovisas.

Avslagsbeslut, enligt LSS, trots bedömt behov

Det har till Länsstyrelsen, för år 2004, inte redovisats några avslagsbeslut trots bedömt behov av insats enligt LSS.

För år 2003 redovisades till Länsstyrelsen totalt fyra avslagsbeslut enligt LSS trots bedömt behov.

Tillgång på bostäder för äldre och funktionshindrade

I Boverkets bostadsmarknadsenkät 2004 ingick frågor om tillgången på bostäder för äldre och funktionshindrade såväl i nuläget som på längre sikt. Frågor ställdes även rörande seniorbostäder. Kommunernas svar på dessa frågor redovisas i tabellerna 9 -11 nedan.

Särskilt boende för äldre

Tabell 9. Särskilt boende för äldre

Behovstäckning	Kommuner
Överskott på boende	Jönköping, Sävsjö, Vetlanda
Behovet täckt	Aneby, Eksjö, Gnosjö, Mullsjö, Nässjö, Tranås, Vaggeryd, Värnamo
Behovet beräknas täckas genom planerad utbyggnad under de närmaste två åren	Gislaved, Habo

I nuläget har 11 av länets kommuner tillgodosett behovet av särskilt boende för äldre varav tre kommuner har överskott på sådana bostäder Resterande två kommuner beräknar att behovet ska vara tillgodosett om två år.

Bostäder med särskild service för funktionshindrade

Tabell 10. Bostäder med särskild service för funktionshindrade

Behovstäckning	Kommuner
Överskott på bostäder	Sävsjö
Behovet täckt	Eksjö, Mullsjö, Vaggeryd, Vetlanda, Värnamo
Behovet beräknas täckas genom planerad utbyggnad under de närmaste två åren	Aneby, Gislaved, Gnosjö, Habo, Nässjö
Brist, även efter eventuell planerad utbyggnad de närmaste två åren	Jönköping, Tranås

Sex av länets kommuner har tillgodosett behovet av bostäder för funktionshindrade och av dessa har en kommun överskott på sådana bostäder. Inom ett par år beräknas 11 av länets kommuner ha tillgodosett behovet. I två kommuner kvarstår efter två år behov av ytterligare bostäder för funktionshindrade.

Seniorbostäder

I enkäten efterfrågades pågående eller planerade projekt rörande bostäder som riktar sig till medelålders eller äldre, men som inte kommer att förutsätta ett bostandsbeslut enligt SoL.

Tabell 11. Seniorbostäder – pågående eller planerade projekt

Kommun	Ja	Nej
Aneby		X
Eksjö	X	
Gislaved		X
Gnosjö		X
Habo		X
Jönköping	X	
Mullsjö	X	
Nässjö		X
Sävsjö	X	
Tranås	X	
Vaggeryd		X
Vetlanda	X	
Värnamo		X

Totalt har sex kommuner i länet svarat att de har eller planerar projekt som rör seniorboenden eller liknande. Av dessa rör det sig inte i något fall om nyproduktion. Tre kommuner har angivit att det rör sig om en ombyggnad.

Länsstyrelsens kommentarer

Förekomst av ej verkställda beslut och domar samt avslagsbeslut trots bedömt

I länet fanns vid tiden för undersökningen inte några ej verkställda domar. Där-
emot kan Länsstyrelsen konstatera en oroande utveckling då det gäller antalet
ej verkställda beslut och antalet avslag trots bedömt behov som har ökat mar-
kant sedan föregående mättillfälle.

Ej verkställda beslut

Ej verkställda beslut enligt SoL förekommer i mer än hälften av kommunerna i
länet där beslut om permanent boende i särskild boendeform/bostad med sär-
skild service utgör den stora andelen.

Även när det gäller ej verkställda beslut enligt LSS, utgör besluten om bostad
med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
en större andel av det totala antalet beslut.

Att inte verkställa fattade beslut innebär att den enskilde inte får de insatser
han eller hon är berättigad till. Rättssäkerheten sätts därmed ur spel.

Att beslut inte verkställs inom rimlig tid kan ha flera orsaker. Några av beslu-
ten enligt LSS rör kontaktperson. I vissa fall har besluten varit verkställda vid
ett tidigare tillfälle, men kontaktpersonen har slutat och rekrytering pågick vid
mättillfället (Värnamo). Det föreligger svårigheter att rekrytera kontaktperso-
ner, bl.a. på grund av att man inte hittar kontaktpersoner som passar ihop med
de personer som beviljats insatsen.

Som anledning till att beslut som rör plats på särskilt boende inte verkställs
uppges som regel brist på platser. Avsaknad av platser kan bero på bristande
planering i kommunerna på både kort och lång sikt liksom på resursbrist. Det
kan också vara så att man i kommunen arbetar utifrån en valfrihetsmodell som
gör att den enskilde hellre väntar på att önskat boende blir ledigt än att tacka ja
till erbjuden plats på annat boende. Att ta hänsyn till den enskildes önskemål
och individuella behov är helt i linje med intentionerna i SoL.

Avslagsbeslut trots bedömt behov

Antalet ärenden där kommunen givit avslag trots bedömt behov av insatser
uppgick under 2004 till 216 och förekom i tre av länets kommuner (Gislaved,
Jönköping och Tranås). Detta är en markant ökning sedan 2003. Beslut rörande
boende utgör den överlägset största andelen. Jönköping hade även ej verkställda
beslut som var äldre än tre månader vilket inte Gislaved och Tranås hade.

Andelen kvinnor som har fått avslagsbeslut trots bedömt behov är mer än dubbelt så stor som andelen män. Även om hänsyn tas till könsfördelningen hos länets befolkning är det ett överskott på kvinnor. Det går dock inte att dra några vidare slutsatser utan mer ingående analyser.

I utredningen *Beviljats men inte fått* konstateras att i de län där antalet ej verkställda gynnande beslut är mindre, finns en tendens till att avslag trots bedömt behov förekommer i större utsträckning och omvänt.

Att fatta beslut om avslag trots bedömt behov anses av vissa kommuner vara ett mer rättssäkert förfarande då den enskilde får möjlighet att överklaga beslutet. Ibland ger kommunen ett avslagsbeslut på ansökan om bistånd trots att omsorgsbehovet motiverar ett bifall. Då det vid ansökningstillfället inte finns någon plats på särskilt boende tillgänglig skriver man att behovet för viss tid skäligen kan tillgodoses genom utökad hemtjänst. Ansökan läggs på bevakning och den enskilde bryr sig då sällan om att överklaga beslutet eller att inkomma med ny ansökan.

Åtgärdsförslag för att minska antalet ej verkställda beslut

I den tidigare nämnda utredningen *Beviljats men inte fått* finns förslag på åtgärder för att minska antalet ej verkställda beslut enligt SoL och LSS. De två viktigaste förslagen är att respektive kommuns fullmäktige och revisorer samt länsstyrelserna regelbundet ska ges information om antalet ej verkställda beslut. Länsstyrelsen föreslås även ges rätt att hos länsrätten ansöka om att sanktionsavgifter utdöms för beslut som inte verkställs inom rimlig tid.

En av de främsta orsakerna till att gynnande beslut enligt SoL om särskilt boende inte verkställs är enligt utredningen brist på platser. Resursbrist uppges ofta vara den huvudsakliga orsaken till att antalet platser i de särskilda boendeformerna inte är tillräckliga. Andra orsaker som nämns till verkställighetsproblemet är brister i planeringen i kommunerna, både på kort och på lång sikt.

Kommunernas planering av insatser för äldre och funktionshindrade

Enligt 5 kap. 5 § socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att äldre människor får goda bostäder och skall ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Socialstyrelsen har konstaterat att det idag sker en snabb avveckling av särskilda boenden för äldre. Nyproduktionen uppges samtidigt vara mycket låg.

Av länets 13 kommuner uppger 11 att man i nuläget har täckt behovet av särskilt boende för äldre. Övriga två kommuner beräknar att ha full behovstäckning inom två år. Detta innebär att om två år kan äldre personer i länet få sina behov av plats i särskilt boende tillgodosett.

En omvandling från särskilda boendeformer till seniorboenden kan bidra till ett differentierat bostadsutbud för äldre. Detta förutsätter dock att de som har behov av särskilt boende får sina behov tillgodosedda.

Av 5 kap. 7 § första stycket socialtjänstlagen framgår att socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. I tredje stycket, samma paragraf, framgår att kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende.

I nuläget kan sex av länets kommuner tillgodose behovet av bostad med särskild service för funktionshindrade. Två kommuner bedömer att man kommer ha en brist på sådana bostäder ett par år framåt. Detta innebär att personer med funktionshinder inte kan få sina bostadsbehov tillgodosedda fullt ut i dessa kommuner.

Länsstyrelsens undersökning visar att de beslut som inte verkställs liksom avslagsbesluten trots bedömt behov huvudsakligen avser bostäder för äldre och funktionshindrade. Ett par kommuner som i Boverkets bostadsmarknadsenkät uppger att man har behovet täckt rörande särskilt boende för äldre har i flera fall lämnat avslagsbeslut trots bedömt behov. Länsstyrelsen har inte granskat motiven till att ett stort antal personer fått avslag på framställan om bostäder trots att de bedömts ha ett behov av sådana. Länsstyrelsens tidigare erfarenheter är att avslagsbesluten i dessa fall oftast motiveras med platsbrist.

I Jönköpings län uppgick vid årsskifte 2004/2005 antalet personer som var 80 år eller äldre till 19 390, 12 151 kvinnor och 7 239 män. Av dessa var 8 700 personer 85 år eller äldre, 5 789 kvinnor och 2 911 män.

För att människor ska kunna klara sig själva trots funktionsnedsättningar måste det finnas lättillgängliga bostäder med tillgång på service. Inriktningen har under senare år varit att människor i allt högre ålder ska bo i ordinärt boende. Fleura kommuner omvandlar vissa av sina äldreboenden till ordinära boenden s.k. seniorboenden. Detta ställer krav på att hemtjänsten byggs ut och anpassas till aktuella behov. Kravet på anhöriga och stöd till dessa ökar. Länsstyrelsens tidigare tillsyn har visat att korttidsboende är ett bra stöd för anhöriga. Det är därför angeläget att kommunerna planerar och har en beredskap för att tillgodose detta behov av stöd.

För att möta framtidens behov av såväl boende som hemtjänst och andra insatser för äldre och funktionshindrade krävs en långsiktig planering i kommunerna. På Länsstyrelsen pågår ett arbete med att verka för att kommunerna planerar för att tillgodose äldre och funktionshindrades framtida behov av insatser. Resultatet av detta arbete kommer att redovisas i en rapport.

Länsstyrelsens sammanfattande kommentarer

Länsstyrelsen konstaterar sammanfattningsvis:

- att antalet ej verkställda beslut som vid årsskiftet 2004/2005 var äldre än tre månader hade ökat sedan föregående årsskifte.
- att kommunen verkställer för den enskilde gynnande domar inom rimlig tid.
- att antalet avslagsbeslut trots bedömt behov av insatser under 2004 ökat väsentligt sedan 2003.
- att 11 av länets kommuner i nuläget har täckt behovet av särskilt boende för äldre och att samtliga kommuner beräknas ha gjort det inom två år (2006).
- att sex av länets kommuner i nuläget har täckt behovet av bostäder med särskild service för funktionshindrade och att av resterande kommuner kommer två inte att ha full behovstäckning inom två år.

Litteratur

Boverkets och Socialstyrelsen (2004) *Varför kan inte behovet av särskilda boendeformer tillgodoses?* Regeringsuppdrag till Boverket och Socialstyrelsen 2003-04-03.

Socialstyrelsen. *Vad är särskilt i särskilt boende för äldre? En kartläggning.* Stockholm 2001

SOU 2004:118. *Beviljats men inte fått. Utredning om verkställighet av vissa gynnande kommunala beslut.* Fritzes: Stockholm.

Socialstyrelsen och Länsstyrelserna. *Ej verkställda beslut och domar enligt LSS och SoL 2001.*

Socialstyrelsen och Länsstyrelserna. *Ej verkställda beslut och domar enligt LSS och SoL 2002.*

Socialstyrelsen och Länsstyrelserna. *Ej verkställda beslut och domar enligt LSS och SoL 2003.*

Länsstyrelsen i Jönköpings län (2004). *Hur stöttas den som hjälper? Kommunernas stöd till anhöriga som vårdar äldre närstående.* Meddelande 2004:28.

Länsstyrelsen i Jönköpings län (2004). *Korttidsplatser ur ett brukarperspektiv. Hur används korttidsplatserna och hur upplevs vistelsen där?* Meddelande 2004:43.

Länsstyrelsen i Jönköpings län. *Planering av särskilt boende och seniorboende för äldre i Jönköpings län.* Dnr 701-14804-04.